

JOSEP BUIL MAYRAL (GIRONA, 1920 – EIVISSA, 2005)

A la Girona dels anys 1950, un fotògraf construeix un treball de creació sense precedents a la ciutat. A recés d'una merceria, l'artista s'impregna d'idees, de conceptes i de sensibilitats noves. Recull els aires que vénen d'Europa i molt especialment de París. El resultat és un conjunt d'imatges que abracen gairebé 20 anys i que ens mostren un nou punt de vista de la ciutat. És l'obra de Josep Buil Mayral, fotògraf emèrit que aporta la mirada dels grans: André Kertesz, Munkacsí i Cartier-Bresson, etc.

Josep Buil Mayral amb la seva càmera fotografiant la ciutat nevada des del campanar de l'església de Sant Martí Sacosta. 1960.

Josep Buil va néixer el 9 de març de 1920 a Girona. Passada la trentena es va iniciar de manera casual en la pràctica de la fotografia, quan va captar unes primeres imatges familiars amb una càmera deixada en préstec. Els bons resultats inicials el van animar a presentar-se a un concurs i a inicis de 1953 obtenia un accèssit al "III Concurs Fotogràfic de La Salle" (centre d'ensenyament de la ciutat), on va presentar

un retrat del seu fill. Aquesta primera imatge es pot considerar el seu bateig en la fotografia de creació. Durant aquests primers anys com a fotògraf i al llarg de la seva activitat creativa a Girona, va compaginar la fotografia amb la seva professió de comerciant en una merceria del carrer Nou, on havia entrat a treballar com a dependent poc després de la finalització de la Guerra Civil Espanyola. En aquest comerç va conèixer a qui es convertiria en la seva esposa, Francesca Maurici, propietària de l'establiment, amb qui va tenir dos fills: Jordi i Marta. Les circumstàncies familiars el van portar a dirigir el negoci que durant 25 anys fou la base principal del sosteniment familiar. A la merceria anava adquirint també una clientela interessada en el seu revelat fotogràfic. Els bons resultats de les seves còpies van ser apreciats de seguida pels seus conciutadans. No obstant, el treball li impossibilitava en bona part la pràctica de la fotografia, que sovint quedava limitada a les sortides del diumenge, acompanyat algunes vegades dels seus amics Antoni Varés i Joan Gili. Tant sols va poder ampliar aquesta dedicació en determinats encàrrecs, com el que tingué per part del Club Mediterrané de Cadaqués, on hi va fer una estada d'un mes i on va tenir l'ocasió de conèixer i retratar l'artista Salvador Dalí. L'oportunitat de dedicar-se a la fotografia el va portar a un canvi de rumb en la seva vida i determinades circumstàncies el van situar a l'illa d'Eivissa, on s'establiria definitivament com a fotògraf professional i on obtindria un merescut reconeixement al seu art. L'obertura de la societat eivissenca a la modernitat europea, contraposat a l'estancament social i ideològic d'una Girona d'escassa vida cultural, permetria expandir amb major facilitat un esperit forjat en els principis de la Nova Objectivitat.

Dels anys de Girona se'n coneixen alguns treballs que va realitzar per encàrrec en qualitat de reporter gràfic per a diferents revistes i editorials. És el cas de la revista Usted on va publicar als anys 1960 alguns reportatges, principalment de monuments de la ciutat de Girona i de diferents indrets de la Costa Brava. Les seves fotografies sobre les inundacions de Girona de 1962 són molt conegudes; van ser publicades a la revista esmentada i posteriorment van ser reproduïdes en format postal per l'editor Morente.

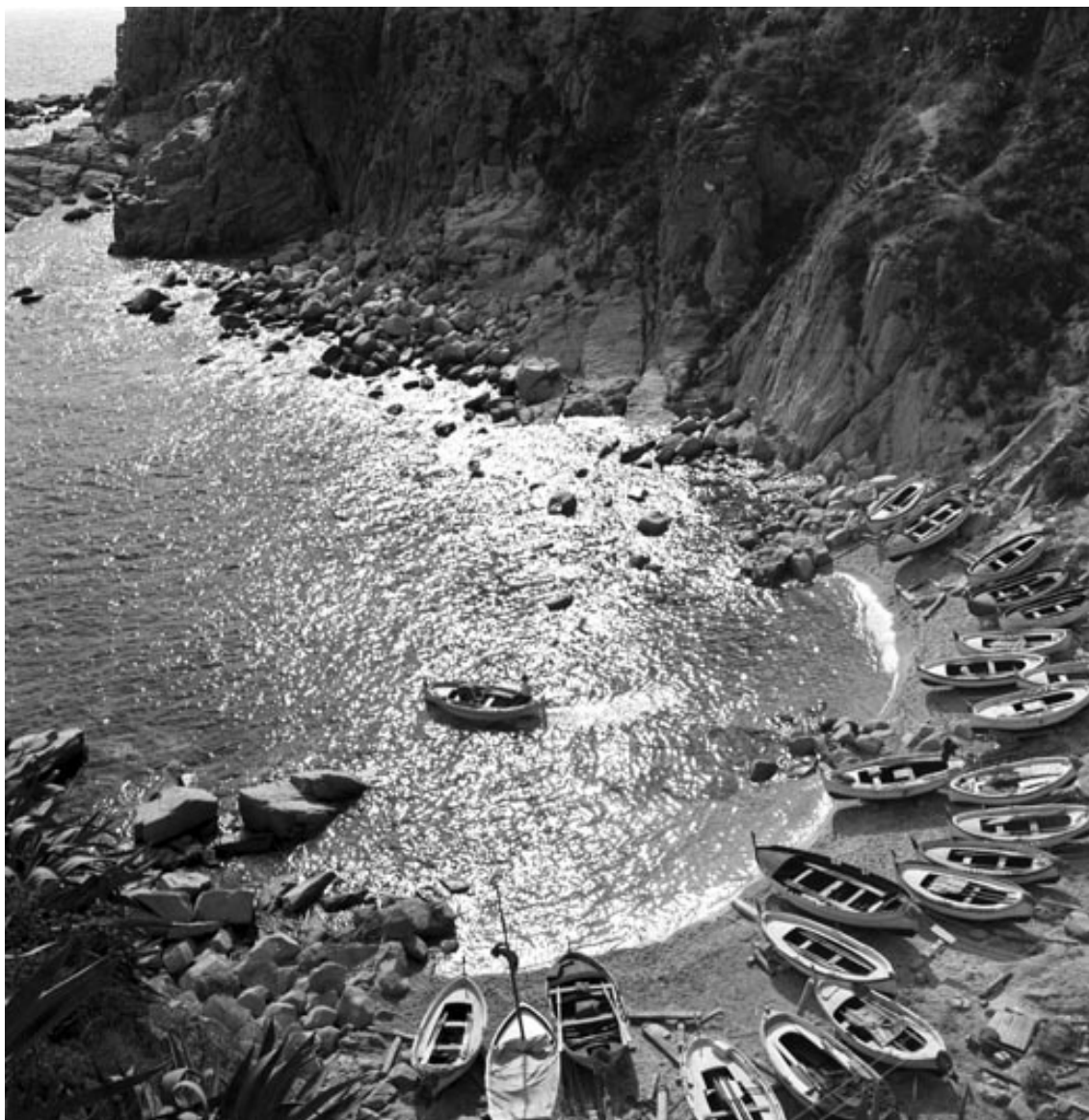

Inundacions a la ciutat de Girona. 1962.

També va treballar com a col·laborador del diari Los Sitios i de la revista Presència. La seva relació amb la premsa gironina es va continuar mantenint des d'Eivissa. En nombroses ocasions es van publicar fotografies de Josep Buil per documentar notícies dels il·lustres visitants de l'illa. També va assumir la documentació gràfica dels esdeveniments esportius a Eivissa amb participació gironina. Per la seva banda, la premsa de Girona es va fer sempre ressò dels nombrosos premis i reconeixements atorgats al fotògraf.

A nivell institucional destaquen els treballs publicats en els programes de Fires i festes de Sant Narcís dels anys 1961, 1962 i 1968, publicats per l'Ajuntament de Girona. Es tracta principalment d'imatges que mostren la Girona monumental i els canvis urbanístics que experimenta la ciutat. Les felicitacions de Nadal també van ser motiu per a la creació fotogràfica. Va realitzar diversos fotomuntatges de temàtica nadalenca, amb la presència dels monuments més emblemàtics de la ciutat, que van tenir una bona acceptació entre el públic.

Un dels moments més importants per a la seva consolidació com a fotògraf va ser quan l'editorial Everest li va encarregar un reportatge fotogràfic per il·lustrar una guia turística de Girona, amb textos de Mariano Oliver Albertí. La guia va sortir publicada el 1968 i, un any després, rebia un nou encàrrec de l'editorial per realitzar el treball gràfic d'una guia sobre la Costa Brava.

Barques a la platja de la Caleta, a Tossa de Mar. 1969 ca.

En la seva etapa amateur va aconseguir nombrosos premis que suposaven un clar reconeixement a la seva obra. Molts d'aquests premis eren d'àmbit català: Girona, Barcelona, Banyoles, Sitges, Olot, Tortosa, Granollers, Salt, Sant Feliu de Guíxols, Anglès, Peralada, Palafrugell, Ripoll i Berga; i d'àmbit estatal: Sevilla, Pamplona, Gijón i Maó. En total sumen 72 premis que configuren una excel·lent carta de presentació per aventurar-se a la fotografia de manera professional. De totes maneres, el reconeixement més important d'aquest període va venir donat pel fet de ser l'únic autor de l'estat espanyol representat al XI Saló *Internacional de Arte Fotográfico*, fet a Santiago de Xile el 1962. Aquest mateix any va presentar la seva única exposició a Girona, titulada "Fotografia Artística", a la sala d'exposició de l'AFYC, al carrer Bonaventura Carreras Peralta. Més tard, ja com a professional i en la seva etapa eivissenca, va rebre les condecoracions més destacades: el 1975, el premi García de

Sáez de periodisme gràfic internacional (valorat amb 10.000 PTA, 60 €) i el 1981, el premi al millor fotògraf de premsa a Eivissa, d'elecció popular.

A més de la seva activitat fotogràfica, Josep Buil va mantenir un important compromís amb l'activitat cultural de la ciutat. El gener de 1954, juntament amb Joan Gili i Xavier Puig, va fundar l'Agrupació Fotogràfica i Cinematogràfica de Girona i Província, l'AFYC, que va tenir durant anys un rol destacat en el foment i la promoció de la fotografia i el cinema gironí. Des de l'AFYC s'organitzaven exposicions, cursos, col·loquis, concursos, es publicava un butlletí i fins i tot es disposava d'un laboratori perquè els fotògrafs amateurs poguessin treballar. També es promovia la participació en certàmens que s'organitzaven tant a nivell nacional com internacional. L'Agrupació va representar una plataforma de promoció important per als fotògrafs amateurs, ja que no es comptava amb un ensenyament reglat de la fotografia. Josep Buil va participar activament en les activitats organitzades i el reconeixement de la seva obra va incentivar-li una major implicació en el treball de creació fotogràfica. En algunes ocasions, fins i tot va ser membre del jurat en concursos fotogràfics d'àmbit nacional.

La seva afició pel cinema el va portar a iniciar, el 1965, les activitats del Cine-club de l'AFYC a Girona, i en va ser soci fundador i director durant els 3 primers anys. En aquest període de temps es va passar de 50 a 1.200 socis. La seva destacada programació i l'èxit de públic els va portar a obtenir un premi Sant Jordi que s'atorgava des de Barcelona al millor cine-club de Catalunya. La seva vinculació amb el cinema no es limitava a l'àmbit del cine-club, ja que també va participar com a fotògraf en el rodatge d'alguns pel·lícules, com en l'Home del Sac, d'Antoni Varés, rodada el 1960. La relació amb el cinema la mantingué tota la vida i el 1972 va treballar en la realització d'una pel·lícula sobre la moda Adlib, a Eivissa. L'any després de la seva mort, va rebre un petit homenatge per part de l'Acadèmia de les Arts Cinematogràfiques durant l'entrega dels premis Goya, juntament amb altres figures relacionades amb el món del cinema espanyol.

També va mostrar gran interès per l'esport, la poesia i la dansa. A nivell esportiu va mostrar una gran afició pel ciclisme i el 1957 va fundar el Club Ciclista de Girona que va presidir durant alguns anys. Va ser un gran amant de la poesia i en va exercir la pràctica a nivell particular, encara que en alguna ocasió va publicar algunes de les seves poesies a la premsa. També va fer de professor de balls de saló per a jubilats a Eivissa.

La presència d'una personalitat com la de Josep Buil dins el panorama cultural gironí als anys 1950 i el seu interès pel treball de creació fotogràfic és bastant singular. En aquells anys la ciutat de Girona, com la resta de Catalunya, es recuperava del llarg parèntesi iniciat amb la Guerra Civil i continuat pels primers anys del franquisme. De forma molt lenta i tímida la fotografia començava a recuperar la presència en tots els àmbits, principalment a la premsa. Convivien fotògrafs professionals, aquells que disposaven de botiga, infraestructura i mitjans per dur a terme la seva feina, amb fotògrafs totalment amateurs, amb pocs mitjans i que realitzaven treballs fotogràfics com a complement a una altra tasca professional. Entre els fotògrafs professionals, Narcís Sans era dels més prolífics ja que s'encarregava de cobrir tots els esdeveniments noticiables que es produïen a la ciutat i a la província. Els seus reportatges fotogràfics es publicaven al diari *Los Sitios* i els fílmics a Televisió Espanyola, de la qual n'era corresponsal de la província. Narcís Sans va comptar amb la important col·laboració del fotògraf Pablito (Pablo García Cortés) que va arribar a Girona procedent d'Algèria. Per la seva banda, els fotògrafs amateurs estaven sovint vinculats a alguna associació, principalment l'AFYC. Era el cas de Joan Gili, Lluís Bonavia, Antoni Varés o el mateix Josep Buil. D'altres, com Martí Massafont, treballaven de forma no professional passejant-se per places i carrers per captar allò que succeïa a la ciutat, aconseguint un treball documental d'importància.

Els fotògrafs amateurs aprofitaven sobretot els dies festius per a fer retrats a l'aire lliure a un preu més econòmic que a les galeries fotogràfiques de la ciutat. En aquells moments, cap d'ells vivia de la fotografia. Algunes revistes, com *Presència*, que va néixer el 1965, van començar a servir-se de la fotografia per a les seves portades i van desafiar la censura donant l'oportunitat de publicar a fotògrafs no professionals que es movien al marge de l'establishment, com és el cas de Josep Buil. *Presència* va esdevenir un clar símbol d'oposició al règim. Per les seves planes varen passar fotògrafs com Jordi Soler, Lluís Bonaventura, Sebastià Martí (fill), Joaquim Puigvert, Carles Vivó o Josep Maria Boladeras, que van posar les bases perquè anys més tard es donessin les condicions favorables pel naixement d'una nova generació de fotògrafs caracteritzada per la llibertat creativa.

Nens jugant entre les runes d'un edifici enderrocat. 1968 ca.

Un fet decisiu per a la professionalització de Josep Buil va ser l'arribada a Eivissa que va tenir lloc el 1970 de la mà de l'editorial Everest. Aquesta li va contractar una nova guia turística, en aquesta ocasió sobre Eivissa i Formentera, indrets que apuntaven com a centres turístics emergents. Eivissa havia de ser l'escala professional en el seu camí cap a Veneçuela, però sembla ser que a l'illa hi va trobar els incentius professionals i personals que l'havien de portar a establir-s'hi definitivament. D'aquesta manera s'allunyava de la seva ciutat natal, amb la qual mantindria el vincle a través del seu llegat fotogràfic, cedit a la ciutat a partir de 1994.

El mateix any 1970 va començar a treballar al *Diario de Ibiza*, que en aquells moments constava de quatre pàgines simples i es publicava sense imatges. Els reportatges fotogràfics de Josep Buil van causar sensació entre la població local, sobretot per la novetat que suposava la presència de fotografies en la il·lustració de notícies. Aquesta circumstància fa que se'l pugui considerar com el primer reporter gràfic de les Pitiüses. Però en aquells primers anys de professional la subsistència era complicada, ja que el treball al diari aportava pocs ingressos. Per tal de superar les dificultats econòmiques, es dedicava en ocasions a la realització de reportatges de bodes, batejos i comunions, malgrat la poca vocació que manifestaria per aquest tipus de treballs: "No m'agradava. Sentia l'art i no volia convertir-me en un fotògraf rutinari. M'agradava posar sempre

alguna cosa artística en el meu treball, amb molta cura en la composició i en tots els detalls. Alterant inclòs la realitat si no m'agradava". (Última Hora Ibiza. 2004).

Els 13 anys en què va treballar al diari, fins el 1983, el convertiren en un personatge molt popular a l'illa. La seva capacitat de treball, el seu tarannà afable i la creació d'una obra de qualitat, li van atorgar un estatus destacat en la societat eivissenca. Josep Buil es va identificar plenament amb l'illa, que es va convertir en el seu gran plató, i es va implicar de manera significativa en la vida cultural i social. Fins i tot es va aventurar en política i el 1984 es va presentar a les eleccions municipals pel Partit Demòcrata Liberal, PDL.

El seu treball de reporter gràfic li va donar la possibilitat de conèixer i retratar a diferents personalitats, vinculades sobretot al món de la cultura i l'espectacle. És el cas de les actrius Gina Lollobrigida i Úrsula Andrews o el músic Xavier Cugat, entre molts altres. En aquest aspecte, no va amagar la seva predilecció pel retrat de belleses femenines, a qui aconseguia fotografiar de manera natural establint-hi una relació amical i distesa. Ell mateix ho explicava en una entrevista: "Les invitava al meu cotxe a conèixer l'illa. Jo no robava cap foto. Elles es prestaven a venir amb mi i si em venia de gust els hi feia la foto". (Última Hora Ibiza. 2004).

La feina al diari la compaginava amb encàrrecs d'editorials i d'institucions públiques. El 1973 publicava la *Guía turística de Ibiza y su paisaje* i l'any següent publicava *Las Iglesias de Ibiza*. El 1978 va fer un llibre sobre el pintor Marí Ribas i el 1979 un sobre els pintors d'Eivissa. També treballava amb publicacions d'abast internacional, com l'especial sobre Eivissa que va editar la Cambra de Comerç de Nova York, o la col·laboració en un llibre d'imatges col·lectiu sobre l'illa, editat a Hamburg (Alemanya).

A més de les publicacions, va realitzar diverses exposicions, com l'antològica de 1972, la de *Ibiza y sus gentes* de 1976, la retrospectiva *Fets i gent. Una dècada de periodisme gràfic* de 1995, i *La dècada dels 70*, el 2005, pocs mesos abans de la seva mort.

També és important destacar els seus treballs com a corresponsal per a les agències EFE i Europa Press. Aquests últims li van premiar una de les seves fotografies com a millor fotografia del mes.

Malgrat ser un fotògraf poc procliu al dispar, el seu ingent treball a l'illa el va portar a la creació d'un arxiu de més de 40.000 negatius, cedits a l'Arxiu d'Imatge i So del Consell Insular poc abans de la seva mort el 23 de desembre de 2005. La decisió de repartir el llegat responia sobretot a la necessitat de diferenciar dues etapes, gairebé dues vides. D'una part, el seu treball amateur fet des de Girona, amb una important representació de la seva obra creativa, que va suposar la creació d'un arxiu de prop de 3.000 fotografies, cedit al Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) de l'Ajuntament de Girona. De l'altra part, la seva obra professional a Eivissa, centrada sobretot en el seu treball de fotoperiodista.

A partir de l'obra de Josep Buil, es pot entendre l'evolució que experimenta el personatge i s'endevina també el seu ideari professional, tant pel que respecte a la concepció artística com al treball periodístic i d'encàrrec. En tots els casos apareix l'empremta de l'autor, que delata l'artisticitat implícita del creador, més enllà de la finalitat concreta que en cada cas persegueix el seu treball. Ell mateix declara haver nascut en la fotografia artística i menysté en certa manera el treball periodístic quan expressa que "El treball periodístic està en mans de qualsevol que tingui una càmera". De fet però, la realitat de la seva trajectòria es contradiu amb aquesta afirmació, ja que com a reporter gràfic va mantenir sempre la creativitat i la dignitat del seu treball. En tota la seva carrera es va mostrar apassionat i meticulós en el treball i s'esmerava en aconseguir sempre la millor de les imatges, per bé que la immediatesa periodística li jugava sovint en contra "el periodisme t'obliga a treballar amb una immediatesa que impedeix que moltes fotografies em semblin vàlides un cop realitzades. No obstant, sempre vaig procurar que en les fotos que publicava, destaqués algun detall simpàtic i singular". En aquest sentit és reveladora l'anècdota que explicava Bartomeu Planells, redactor en cap del Diario de Ibiza en els temps de Josep Buil: "Anava als partits de futbol. La resta de fotògrafs portava dos o tres carrets i ell només deu imatges. Però les deu eren boníssimes".

Inicialment, en el seu interès per captar el món rural eivissenc, no hi havia una vocació merament documental, sinó que anava a la recerca d'una estètica, d'un sentiment. Comentava: "Era una realitat que en sí mateixa tenia una potència expressiva que no podia deixar escapar"; tot i que amb el temps es va adonar de la importància documental d'un món en vies d'extinció, ja que en els anys 1970 Eivissa va experimentar una profunda transformació que portaria a l'extinció de la vida rural. Amb el temps va conscienciar-se del potencial informatiu dels seus reportatges i del valor

documental que havien adquirit: “Vaig entendre que tot allò es perdia i que la fotografia sobreviuria. Amb elles podríem recordar”. (Diario de Ibiza. Memoria de la Isla).

Josep Buil acompanyat de tres dones amb vestits tradicionals eivissencs. 1975

Disposem de poca informació sobre les condicions tècniques del seu treball. Va començar amb una càmera “Ragis” que costava poc més de mil pessetes i es fabricava a Barcelona. Després, va treballar amb una modesta Minolta que

posteriorment canviaria per una Nikon, de la qual ja no es despendria. Va ser un gran especialista de laboratori i esmerçava molt de temps en aconseguir les còpies desitjades. El seu domini del laboratori i la composició el van portar a proclamar-se com a “artesà de la fotografia”. Va Treballar sempre en blanc i negre perquè segons deia, “el color distreu” i, sobretot, perquè considerava que el blanc i negre era més apropiat per a les manifestacions artístiques.

Josep Buil, no va amagar doncs el seu ideari fotogràfic, com tampoc ho fan les seves fotografies. En aquest sentit, la coherència és absoluta. Amb la fotografia, l'autor va trobar el propi mitjà d'expressió artística i ho va fer a través de la fotografia de concurs, de la fotografia de premsa o en els treballs documentals que es deriven de diferents encàrrecs, com poden ser les guies turístiques. De les diferents entrevistes que li van fer, se'n recullen algunes màximes que destil·len prou bé el seu pensament. Aquí en recollim dues. Una referent al propi ofici, quan expressa les virtuts desitjables del fotògraf: “sensibilitat, saber veure, ofici i molta paciència”. L'altra, sobre l'enigma de la fotografia que des del seu encontre el va captivar: “Cada dispar una incògnita, tot revelat un misteri, cada positiu un pas”.

David Iglésias Franch

Fina Navarrete Sánchez